

Варава Л. А.

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології
Маріупольського державного університету
м. Маріуполь, Україна
varava2233@gmail.com*

ПРОФЕСІЙНА ЕГО-ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК УМОВА СУБ'ЄКТНОЇ ПОЗИЦІЇ ВИКЛАДАЧА ВИЩА

Сучасна освіта, як соціальний інститут підготовки людини до професійної діяльності, набуває компетентнісної парадигми. Перед викладачем вищого закладу освіти стає подвійна складність: з одного боку – це професійні компетенції позиції викладача, а з іншого – безпосередньо особистісного самовизначення «Я-професіонал» тої сфери діяльності, якої навчає здобувачів належного рівня освіти.

Розглядаючи психологічні аспекти компетентнісного підходу в освіті Ю.М. Швалб визначає, що за своїм психологічним змістом даний підхід покликаний не доповнити або поліпшити сформовану педагогічну практику, а «передбачає її кардинальну зміну» [4, с.31]. Поняття компетентності «відображає переважно соціальний бік діяльності суб'єкта й фіксує коло заданих ззовні і запропонованих цілей і способів діяльності», саму «компетентність» слід розглядати «як здатність суб'єкта до вирішення класу завдань» [4, с.32]. Надано поняття «компетентність» дозволяє автору вивести три площини аналізу: психологічну (здатність), діяльнісну (вирішення завдань) і культурологічну (клас завдань).

Традиційна педагогічна діяльність здійснюється за умов передачі знань, вмінь і навичок разом із стихійним формуванням мотиваційної компоненти. Емоційна складова такої діяльності не включає до себе особистісного інтересу до інноваційного пошуку новітніх технік та технологій в розвитку практичних вмінь, а будується лише на трансляційному рівні викладу учбового матеріалу. Емоційне ставлення викладача, задоволеність або вимушеність, до власної професійної еґо-

ідентичності є результатом прояву: по-перше, інтересу або його відсутності до навчально-професійної діяльності; по-друге, включенням до творчого вирішення професійно-зорієнтованих завдань або ж, навпаки – їх формальним виконанням. Це ставлення, стає умовою виникнення зацікавленості до майбутньої професії у студентів або призводить до появи специфічного її образу.

Поняття «професійна ідентичність» належить лише до категорії людей, для яких основою ідентифікації є професійна праця, зазначає О. Волкова [1]. Професійну діяльність можна розглядати як складову смислу життя людини. Ідентичними можуть вважатися лише професіонали, які мають як стабілізуючу базу, так і потенціал, здатний перетворювати. Аналізуючи соціальні аспекти професійної ідентичності, які сьогодні активно розробляються у вітчизняній соціології та соціальній психології, М. Марунець відзначає, що дослідження проблеми професійної ідентичності мають враховувати соціально-психологічні реалії, характерні для України початку ХХІ сторіччя. Розгляд професійної ідентичності має базуватися на уявленні про те, що повсякденна соціальна нестабільність закономірно формує суб'єкта, який достатньо легко змінює свої соціальні ролі та відповідні ідентичності. «Стосовно професійної ідентичності це приймається як відмова від традиційного прагнення людини віднайти та опанувати свою «справу всього життя», тобто професію, з якою пов'язується перспектива актуалізації особистості та самоствердження, досягнення бажаного матеріального і соціального статусу, культурного розвитку тощо» [2, с. 95]. Таким чином, на думку автора, для професійної ідентифікації специфічним є довільний характер її здійснення та визначальна роль мотиваційної основи цього процесу.

Феномен професійної ідентичності безпосередньо можна вважати значущою ціннісно-смісловою складовою життєдіяльності особистості. Професійна еґо-ідентичність органічно пов'язана з особистісним самовизначенням до розвитку та реалізації що дозволяє бути суб'єктом педагогічної діяльності. Професійна еґо-ідентичність стає актуальною для особистості тоді, коли надає їй нових можливостей для зростання та задоволеності діяльністю що є показником професійної зрілості.

Здійснений теоретико-методологічний аналіз психологічних концепцій особистісного становлення О.В. Чуйко пропонує, розглядати професійну компетентність фахівців соціономічних професій як інтегративну властивість, що поєднує у собі дві компоненти: професійну і особистісну. Де професійна компонента, на думку автора, відображає сформованість знань в галузі наук про людину, реальний рівень оволодіння навичками і вміннями у роботі з індивідом (групою, громадою), здатність діяти творчо у нестандартних ситуаціях через високу ймовірність впливу «людського фактору». А також, особистісна компонента, яка відображає характер направленості на роботу із людиною; готовність вирішувати проблеми й задачі, що виникають у професійній діяльності і ґрунтується на високій вмотивованості до діяльності та стійкому позитивному інтересі до проблем особистості; сформованість професійної позиції, яка визначає характер професійних дій і є, показником особистісної зрілості спеціаліста [3].

Особистісна готовність до поєднання позиції викладача та зацікавленість власною професійною еґо-ідентичністю надає можливість реалізувати себе у якості суб'єкта емоційна задоволеного діяльністю, а також сприяти розвитку та прагненню до майбутньої професійної само-визначеності у здобувачів вищої освіти. Усвідомлена компетентісна професійна еґо-ідентичність акумулює у собі особистісну здатність вирішувати клас відповідних професійних і педагогічних задач.

Література:

1. Волкова О. Маргинальность профессионала как нарушение его идентичности. – Саратовский государственный университет им. Н.Г. Чернышевского // <http://www.auditorium.ru/v/index.php>.
2. Марунець М. Прикладні аспекти дослідження професійної ідентичності / М. Марунець // Соціальна психологія, 2006. – №3. – С. 90-97.
3. Чуйко О.В. Особистісне ставлення суб'єктів професійної діяльності у соціономічних професіях / О.В. Чуйко – К.: АДЕФ-Україна, 2013. – 280 с.

4. Швалб Ю.М. Психологічні аспекти компетентнісного підходу в освіті / Ю.М. Швалб // Вища школа. – 2010. – №1. – С. 31-36.

*Варбанська Н.Ф.,
Студентка 1 курсу магістратури
Бердянського державного педагогічного університету
м. Бердянськ, Україна
varbanskayanataliya@gmail.com*

РЕФЛЕКСИВНЕ МИСЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ЯК КОМПОНЕНТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Розвиток та нововведення сучасної освіти стали рушійною силою для виникнення інноваційних компонентів готовності до професійної діяльності вчителів. Система розвивального навчання Д. Ельконіна – В. Давидова стає більш поширеною, тому з'являються досить багато досліджень психологічних характеристик різних типів мислення педагогів.

Дослідники започаткували спроби диференціювання мислення на емпіричне та теоретичне. Критерії, за якими розрізняли ці типи мислення, були вміння або невміння вчителів здійснювати змістовий аналіз або рефлексію. Уже в наступних дослідженнях було наголошено на необхідності змістового аналізу, планування та рефлексії як психологічного ядра теоретичного мислення. Теоретичне же мислення досліджувалось як сформованість цих компонентів [3].

У контексті формування теоретичного мислення рефлексія займає передове місце, так само, як і в інших психологічних процесах. Вітчизняними дослідниками наголошувалося, що поняття рефлексії розуміється як здатність до самоаналізу, інтроспекції, осмислення стосунків з навколишнім світом і, найголовніше, як складова розвиненого інтелекту (Л. Виготський, В. Давидов, С. Рубінштейн).

Дослідивши літературу з даної теми, можемо зазначити, що тема рефлексії була актуальна для багатьох вчених, таких, як О. Анісімова, Г. Щедровицький, А. Ільясова, В. Далингер, В. Котенко, О. Бігич,

Міністерство освіти і науки України

Бердянський державний педагогічний університет
Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний
педагогічний університет»
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Рівненський державний гуманітарний університет
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-
конференція з міжнародною участю**

**«Навчання, виховання та розвиток у контексті
життєвих перспектив особистості»**

*з нагоди вшанування 90-річчя
Демиденка Василя Купріяновича*

**м. Бердянськ,
25 квітня 2019 р.**

УДК [159.9+37.09](082)

Н 15 Навчання, виховання та розвиток у контексті життєвих перспектив особистості : Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю (м. Бердянськ, Україна, 25 квітня 2019 року) / За заг. ред. О.В. Горецької. – Бердянськ: БДПУ, 2019. – 355 с.

УДК [159.9+37.09](082)

За зміст публікацій і правильність цитування відповідальність несе автор.

У збірнику зібрані наукові тези, присвячені теоретичному та емпіричному дослідженню питань навчання, виховання та розвитку сучасної особистості в контексті її життєвих перспектив.

© Автори тез, 2019

© Бердянський державний педагогічний університет, 2019

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ Й РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ

<i>Антоненко А.О.</i> Емоційний розвиток особистості у старшому шкільному віці.....	9
<i>Бедюх А.А.</i> Булінг: причини та способи подолання.....	13
<i>Варава Л.А.</i> Професійна его-ідентичність як умова суб'єктної позиції викладача вища.....	17
<i>Варбанська Н.Ф.</i> Рефлексивне мислення вчителя як компонент інноваційної діяльності сучасної освіти.....	20
<i>Герасимова В.Г.</i> Професійні та соціально-психологічні аспекти особистості актора.....	24
<i>Голуб О.В.</i> Позааудиторна робота з історії педагогіки: регіональний аспект.....	28
<i>Гоцуляк Н.Є., Дякова Ю.В.</i> Психологічні засоби впливу масової інформації на населення.....	32
<i>Гоцуляк Н.Є., Слободянюк З.О.</i> Теоеретичний аналіз впливу реклами на людину.....	36
<i>Данчук Ю.П.</i> Психологічні особливості професійного вигорання педагогів та засоби його профілактики.....	40
<i>Демчук О.О.</i> Життєтворчість особистості як життєва стратегія.....	44
<i>Дикса Н., Коляда Т., Денисюк Г., Земелюк М.І.</i> Розвиток творчого потенціалу дітей дошкільного віку.....	48
<i>Дорошенко М.І.</i> Виховання як процес формування особистості.....	51
<i>Дудко М. В.</i> Сучасні аспекти професійної підготовки студентів у контексті потреб ринку праці.....	56
<i>Земелюк М.І.</i> Творча особистість майбутнього вихователя: теоретичні аспекти становлення.....	61
<i>Капітонова О. В., Кідалова М.М.</i> Теоретичні аспекти проблеми становлення самосвідомості підлітків, що переживають почуття самотності.....	65